

KATHARINA FUCHS

NOVÝ ŽIVOT

ROMÁN

NOVÝ ŽIVOT

© Katharina Fuchs 2021;
published in arrangement with Michael Gaeb Literary Agency, Berlin

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Lucie Frolíková, 2022
Cover © Sabine Kwauka, 2022
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

ISBN 978-80-277-2789-6 (pdf)

KATHARINA FUCHS

NOVÝ
ŽIVOT

* THERESE

Therese věděla, že jde pozdě. Pod paží svírala tlustý, sytý červený svazek Schönfelderovy sbírky zákonů a brala schody po dvou. Musí to na každý pád do posluchárny stihnout ještě před začátkem přednášky. Šedá sukně, která jí sahala až k lýtkům, však nebyla na dlouhé kroky vhodná a zpomalovala ji. Ve chvíli, kdy Therese doběhla k poslednímu schodu, zaslechla, jak se vysoké křídlové dveře s dunivým bouchnutím zaklaply. Na prázdném schodišti berlínské Svobodné univerzity hlasitý zvuk ještě okamžik dozníval. O pár vteřin později uchopila Therese nablýskanou mosaznou dveřní kouli, ucítila chladný kov v dlani a na okamžik zaváhala. Pohlédla doprava k vysokým oknům a zahleděla se na blankytnou ranní oblohu s lehounkými bílými obláčky. Březnový větřík pohupoval holými bukovými větvičkami a strhával ze stromů poslední uschlé lístky. Proč jen vlak podzemní dráhy na Kurfürstendammu nepřijel? ptala se sama sebe. Čekala na něj téměř dvacet minut, než se nakonec rozhodla vyběhnout zpátky na zastávku autobusu. Cesta do Dahlemu pak trvala snad celou věčnost. A teď jde už podruhé pozdě, a to semestr sotva začal. Zhluboka se nadechla, zatáhla za těžké dveře a vkročila na parkety přednáškového sálu. U řečnického pultíku stál profesor Wolff a listoval v první třetině Schönfelderovy sbírky. Zdálo se, že štíhlý, vysoký učitel s prošedivělými licousy si jí nevšiml. Posluchárna se směrem k řečnickému pultu prudce svažovala, takže Therese dobře viděla na všechny řady. Zhruba tři metry od sebe zahlédla na kraji řady volné místo, vedle spolužáka, kterého povšechně znala. Měl na sobě svetřík v barvě královské modři,

čímž vystupoval z jednotvárné šedi tradičního pánského oblečení, a dokonce na ni kývl. Co nejnenápadněji zamířila směrem k němu. Položil si svoje sako na klín a sklopil pro ni sousední sedátko. Rychle vklouzla na hladké bukové dřevo, ani si nesvlékla kabát. Uf, zvládla jsem to, pomyslela si, ulehčeně vydechla a zašeptala: „Díky!“

„Zase jste zmeškala podzemku?“ zamumlal soused a podíval se na ni. Měl hezky řezaný obličej a daleko od sebe posazené hnědé oči, které ji sledovaly bez onoho typicky podrážděného výrazu, jež tak dobře znala od ostatních.

Tiše odpověděla: „Ne, tentokrát vlak vůbec nepřijel.“ A zatímco přemítala, čím to, že se k ní její soused chová tak přátelsky a nenuceně, prořízl ticho místnosti těžký, kovový zvuk dveří, které se zaklaply se stejnou intenzitou jako předtím, když jí je jeden ze studentů zavřel téměř před nosem. Profesor Wolff zvedl zrak a očima přejížděl hlavy studentů. Therese na svém sedátku sklouzla co nejniž a snažila se být neviditelná. Čepice! došlo jí náhle a polilo ji horko. Zapomněla si sundat svůj tmavě zelený baret.

„Slečno Trothová!“ ozval se ostrý hlas profesora, až sebou trhla. „Jdete pozdě!“

Stáhla si čepici z hlavy a uhladila přísně stažené hnědé vlasy. Nejraději by se v tu chvíli propadla do země.

„Promiňte,“ špitla.

„Promiňte, pane profesore!“ opravil ji učitel.

„Promiňte, pane profesore.“

„Tak je to správně.“

Wolff se zdál alespoň částečně uspokojen a obrátil se zpátky k zákoníku. Therese si oddechla.

„Prošlo to!“ zašeptal jí soused a ona nepatrně přikývla.

Vtom si však profesor založil ruce na prsou a dvěma prsty si podepřel tvář. Díval se na ni. Po několika vteřinách prohlásil: „Uvědomte si, že jsou zde studenti, kteří se chtějí něco naučit, slečno Trothová. Patříte k nim?“

„Ano, pane profesore,“ odpověděla a pod lavicí sepjala ruce.

„Mám jisté pochybnosti... Nechceme přece, abyste hned na začátku závěrečného semestru zmeškala důležitou látku! Pojďte sem,“ vyzval ji pohybem ruky, který měl zřejmě působit přívětivě.

„Zde v první řadě je pro vás volné místo, tady vedle slečny von Prignitzové. Naše dámy máme rádi pěkně na očích, že, pánové?“

V sále se ozvalo souhlasné mručení. Spolužáci se k ní už zase sbořově otáčeli a v očích jim planula jistá směsice podrážděnosti a senzacechtivosti. Therese ucítila, jak se jí do tváří hrne krev. Jako vždy jí nezbývalo nic jiného než profesorovy výzvy uposlechnout. Pomalu vstala. Koutkem oka zahlédla soucitný výraz svého souseda. Rudá jako rak scházela dolů po schodech a po cestě slyšela tiché šuškáání.

„Zdá se mi to, nebo od minulého semestru ještě zošklivěla?“ šeptal jakýsi mladý mužský hlas o několik řad výše dostatečně hlasitě, aby ho většina osazenstva slyšela. Následoval zadržovaný smích.

Therese se neodvážila směrem, odkud urážlivá poznámka přišla, podívat. Místo toho se sklopenou hlavou usedla na prázdné sedátko v první řadě. Nejraději by si zacpala uši a utekla pryč.

„Tak tedy, když už si teď našla místo i poslední studentka v sále, můžeme konečně začít. Bohužel vám to ubralo drahocenný čas přednášky, pánové.“ Profesor se krátce odmlčel, aby dal prostor hlasitému brblání přítomných, a pak dodal: „... a dámy.“ Potom se znovu podíval do první řady.

Therese se bála zvednout pohled. Ještě by ji mohl vyvolat. Profesor Wolff se už od prvního semestru nijak netajil tím, co si myslí o ženách působících v oblasti práva. Nenechal si ujít jedinou přednášku, aby se nepokusil Therese či její spolužačku (jediné dvě ženy v ročníku) nějak ztrapnit nebo na ně upozornit. Teď přišla řada na druhou z nich.

„Slečno von Prignitzová,“ začal a napřaženou rukou ukázal na studentku vedle Therese.

„Představte si, že právě sedíte u ústní části státní závěrečné zkoušky, což – čistě teoreticky, protože k tomu byste nejprve muse-la složit písemnou část – by mohlo být v příštím půlroce.“

Theresina sousedka začala okamžitě nervózně pohupovat nohou, na jejímž konci se nacházela prostá polobotka. Therese se na jednu stranu ulevilo, že na chvíli unikla z profesorova hledáčku.

„Co nám můžete říct o konceptu a předpokladech *culpa in contrahendo*,“ pokračoval profesor Wolff, „týkajících se našeho případu, jež jsem vám představil na minulé přednášce?“

Na druhou stranu Therese tušila, že Marie von Prignitzová na tuto otázku pravděpodobně neodpoví dostatečně uspokojivě. Marii měla ráda, rychle se spřátelily. Nejen proto, že byly jediné studentky v ročníku. Také proto, že měly podobnou minulost. Obě vyrostly na velkostatcích, které na konci války padly do rukou Rudé armády. Therese pocházela ze statku Feltn, nedaleko Saské Kamenice. Těsně po válce jim byl majetek vyvlastněn. Rodinné sídlo Marie leželo v okrese Allenstein, v bývalém Východním Prusku. Mariino vyprávění o útěku přes Baltské moře zdaleka předčilo Theresiny útrapy posledních válečných let, ačkoliv i ona si prožila mnoho hrůz. Rozlehlé rodinné sídlo rodiny von Prignitz nyní už dlouho patřilo sovětské vládě.

Marie se pomalu postavila a v prstech nervózně obracela tužku. Therese ji pokradmu sledovala. Spolužačka na sobě měla neformní kostým, který na ní visel podobně jako na Therese a figuře rozhodně nelichotil. Ani jedna z nich nijak neoplývala ani vybraným vkusem, ani penězi, aby si mohly dovolit nové šaty. Rozhodně nepatřily mezi ty zákaznice, které se při nedávném otevření obchodů na třídě Kurfürstendamm doslova vrhly na toužebně vyhlížené zboží. To měly obě společné. Jedno však Marii od Therese zřetelně odlišovalo: měla půvabný, symetrický obličej.

„Koncept *culpa in contrahendo*, označovaný též jako *cic* –,“ začala Marie tiše.

„To se podívejme!“ přerušil ji Wolff. „Vy znáte dokonce i zkratku! No páni!“

Z posledních řad se ozvaly výbuchy smíchu.

„Nicméně otázkou zůstává, zda nás tahle informace někam posune. Podotýkám, že zatím jste to pouze zopakovala.“

„Ehm, chtěla jsem říct, že koncept předsmulvné odpovědnosti...“

„Á, dokonce znáte i výraz v mateřském jazyce!“

Teď už se smála celá posluchárna. Marie si zastrčila pramínek světlých vlnitých vlasů za ucho a pokračovala: „... je odvozen od základních právních zásad v rámci soudcovského práva. Prvním předpokladem je zahájení smluvního jednání...“ Zarazila se a s očekáváním hleděla na Wolffa.

„Nu, co je? Pokračujte!“ vybídl ji.

„... a druhým předpokladem je porušení povinnosti založené předsmulvním vztahem.“

„Výborně!“ zvolal Wolff a zatleskal. „Právě jste dokázala, že teoreticky ovládáte vědomosti průměrné asistentky v advokátní kanceláři. A to semestr před státní závěrečnou zkouškou.“

Spolužáci se znovu rozchechtali.

„Asistentka v kanceláři je mimochodem pro ženu velmi pěkné povolání, poskytující dobrou příležitost najít si manžela se slušným příjmem.“ Publikum svou reakcí opět nezklamalo.

Therese se na profesora podívala s naprostým opovržením. Jak si sebestředně liboval v ohlasu svých sarkastických poznámek!

„Ale nechme toho. Teď jste tady. Posadte se, slečno von Prignitzová.“

Marie byla bílá jako křída. Therese se do ní dokázala naprosto přesně vcítit. Cítila její stud, jako by byl její vlastní. Marie tichým hláskem opět promluvila. „Tudíž tím, že A pro biřmování své dcery zarezervoval stůl...“

„Nahlas!“ zakřičel profesor. „Tomu vašemu pípání nikdo nerozumí. Kdybyste někdy v budoucnu měla stát v soudní síni...“ Částečně si dlaní zakryl ústa a natočil se ke studentům, jako by ho takhle snad Marie a Therese nemohly slyšet. „... což doufáme, že se pro dobro soudnictví nestane...“, odkryl si ústa a ruku založil do kapsy, „... musíte mít tak silný hlas, aby vám bylo rozumět do

vzdálenosti třiceti metrů.“ Posluchárnou se opět rozezněl smích. Profesor Wolff však zvedl ruku, aby studenty uklidnil. „Prosím, pokračujte, slečno von Prignitzová!“

Marie se zhluboka nadechla a spustila o poznání silnějším, i když třesoucím se hlasem: „Tedy tím, že A pro oslavu biřmování své dcery zarezervoval stůl v restauraci Poslední šance –“

„No výborně, slečno von Prignitzová,“ přerušil ji profesor, „zapamatovala jste si i jméno restaurace!“

Jeho komentář znovu spustil vlnu chichotání. Marie už byla úplně vyvedená z konceptu. Zoufale pohlédla na Therese, která předstírala, že si dělá poznámky, přitom však velkými písmeny psala na papír odpověď a posunula ji směrem k Marii, aby ji mohla vestoje přečíst. Marie se zmateně podívala na list papíru. „Rezervace stolu v restauraci je přípravným aktem k následnému uzavření smlouvy o poskytnutí pohoštění a představuje vznik příslušného právního vztahu,“ přečetla.

Wolffovi neuniklo, že upírá oči na Theresin papír. Zdvihl obočí a prohlásil: „Nu dobrá, milé dámy, jak vidím, budu se muset postarat o to, abyste u zkoušky seděly co nejdále od sebe. Teď už nehodlám ztrácet čas.“

Ukázal na mladého muže ve třetí řadě: „Pane Mahlere, jaká bude vaše odpověď?“

Therese se otočila k Albrechtu Mahlerovi – bledému, nenápadnému spolužákovi v šedo-bílém saku, který od začátku studia vynikal logickými a promyšlenými odpověďmi. Zatímco Mahler neutrálním hlasem vysvětloval závěr případu, Marie se s kameným výrazem posadila zpátky na sedátko. Therese pomalým pohybem zmačkala papír a kousla se do rtu. Bylo jí jasné, jak se teď Marie cítí, a věděla, že svou nápovědou jí nakonec prokázala medvědí službu. Obě se zesměšnily, a Wolff si teď na ně navíc při zkouškách dá obzvlášť pozor.

„Dámy a pánové, opět na vás apeluji, abyste pravidelně psali cvičné klauzurní práce. Spouště z vás už moc času do zkoušek nezbývá.“

Znovu se významně podíval do první řady na Marii a Therese a dodal: „Nicméně stále ještě je tu možnost si to trápení ušetřit.“

Jakmile přednáška skončila, sbalily si dívky každá svůj blok a tužku, oblékly ošuntělé kabáty a mlčky společně zamířily k východu.

„Omlouvám se, nechtěla jsem tě ztrapnit,“ začala Therese.

Marie tupě zírala před sebe a ani nezpomalila krok. Jen pokrčila rameny. „To je fuk. Pověst největšího hlupáka z ročníku se se mnou stejně táhne už od začátku.“

„Nesmysl!“ protestovala Therese a štouchla do Marie loktem.

„Kéž bych bývala dala na svou matku a místo studia práv se raději stala učitelkou v mateřské škole. Možná to ještě udělám,“ dodala Marie.

Therese se zastavila. Kolem nich se protlačil hlouček studentů směřujících po schodišti nahoru. Dva z nich měli na tváři nápadnou jizvu, určitě byli členy nějakého úderného spolku. Studentské spolky byly sice oficiálně zakázány, ale každý věděl, že pořád existují. Pro mladé studenty představovaly v období bytové krize obrovskou výhodu: nabízely ubytování. Jeden z mladíků se světlými vlasy hladce sčesanými dozadu na dívky křikl: „Tak co, dámy? Wolff si na vás dnes zase pěkně smlsl, co? Žádná procházka růžovým sadem, že?“

„Starejte se laskavě o sebe, pane Hammere,“ zasyčela na něj Therese, když spatřila, jak z Mariina obličeje vyprchaly poslední zbytky barvy.

„Kdy si se mnou konečně vyjdete, slečno von Prignitzová?“ zeptal se mladík, ležérně se opřel o zábradlí schodiště a tvářil se, jako by tam Therese nebyla.

Marie se zhluboka nadechla, ale jediné, co ji napadlo, bylo: „Na to si ještě počkáte!“

„Proč byste se tady měla takhle trápit? Vezměte si mě, tak se z vás stane paní státní návladní mnohem snáze!“

„Pitomče!“ odpověděla mu Marie.

„Proč vůbec studujete práva? Stejně budete nakonec tak jako tak v domácnosti,“ poznamenal jiný mladík, ledabyly vytáhl z kapsy lulku a vložil si ji do koutku úst. Třetí muž ho chytil za rameno a prohlásil: „Pojď, musíme jít.“

Většina studentů už opustila posluchárnu před nimi a zamířila na další přednášku, která se konala o několik ulic dál, v jedné z vil patřících univerzitě, jež se nacházela v berlínské čtvrti Dahlem. Pauza na přesun jen tak tak stačila. Dívky hleděly za spolužáky, kteří teď chvatně sbíhali dolů po schodech. Marie rovněž zamířila k východu, ale Therese ji chytila za paži a obrátila čelem k sobě.

„Nic si z toho nedělej,“ řekla.

„Ty to nevidíš, nebo nechceš vidět? Takhle přece smýšlejí všichni! Už toho mám vážně dost. Končím!“

„Končíš se studiem? V šestém semestru? To nemyslíš vážně!“ Pohlédla do kamarádčiny bledé tváře. Její obličej byl téměř dokonalý, až na lehce zdvižený nosík. Therese probleskla hlavou myšlenka: Jestli Marie skončí, budu to tu muset vydržet úplně sama!

„Marie, už to přece nebude trvat dlouho. Vždyť jsi to vydržela takovou dobu. Složila jsi všechny zápočty. Jestli teď skončíš, všechna ta práce bude zbytečná.“

„Zprvė: zápočty jsem získala jen díky tvé pomoci. Zadruhé: Wolff není jediný, kdo má pocit, že sem nepatřím. A zatřetí: stejně neprojdou závěrečnou zkouškou.“

„Nemysl! To zvládneš!“

Marie se otočila a znovu vyrazila k východu. „Wolff má pravdu. Čím víc o tom přemýšlím, tím je mi jasnější, že tohle není pro mě. Přednášku o státním právu si klidně odpustím.“

Therese přemýšlela, co na to říct. Nic ji nenapadlo. I ona sama začala s postupem času pochybovat, zda se Marie na studium práv opravdu hodí. Na rozdíl od ní, protože Therese naprosto přesně věděla, že soudkyně je jediné povolání, které chce kdy dělat. Nicméně u Marie měla od začátku pocit, že studium nezvolila čistě z vnitřního přesvědčení. A pokud by k sobě byla úplně upřímná, musela

by si přiznat, že následující lichotky řekla Marii z velké části hlavně kvůli sobě: Vždyť Marie má přece naprosto mimořádné schopnosti vyjadřování a s ostatními hravě udrží krok. A i když třeba v logice zrovna nevyčníká, být dobrým právníkem přece neznamená, že musí být nadprůměrně nadaná v obou těchto oblastech. Rozhodně je velmi inteligentní. Therese se kousla do rtu. Marie sice byla vtipná a výmluvná a rozhodně ne hloupá, ale byla vážně tak dobrá? Nebude se u státních zkoušek a v průběhu referendariátu jen trápit?

Bude, říkal jí vnitřní hlas. Ale ten nyní nehodlala poslouchat.

„Kromě toho: co tvoje hrdost, Marie?“ uzavřela Therese svoji přednášku přesně ve chvíli, kdy přešly dlážděné čtvercové nádvoří a vyšly na ulici. Therese pohlédla na své drobné náramkové hodinky. Už dávno měla sedět v přednáškovém sále.

„Jestli jdeš na podzemku, tak ta dnes stejně nejezdí!“ oznámila.

Marie přikývla. „Já vím. Zneškodňují nějakou bombu.“

Se sevřenými rty se postavily na zastávku autobusu. Do tváří se jim okamžitě opřel ledový východní vítr, volně se prohánějící ulicí, foukal jim pod vlňené sukně a do očí vhněl slzy. Dívky hleděly na šedý asfalt pod sebou. Některé staré vily v Dahlemu přežily válku jako zázrakem bez úhony. Pozemek naproti hlavní budově univerzity, kde kdysi stával Institut společnosti císaře Wilhelma, však zel prázdnotou. Žádné zdi ani stěny nezadržovaly studený vítr, který se tak tudy volně proháněl. Navzdory ledové zimě a nápisu *Vstup zakázán* si na pozemku hrály děti. Válka skončila před osmi lety a už na konci čtyřicátých let byly s pomocí Marshallova plánu zahájeny stavební práce na obnovu zničeného města. Berlíňané odklidili sedmdesát pět milionů kubíků sutin, vytřídili z nich použitelný stavební materiál a zbytek navozili na vysoké haldy. Přesto bylo ve městě stále vidět ruiny, kde místo oken zely díry, kterými se proháněl vítr. Mnoho z místních dětí ještě nikdy nespátřilo bombami nedotčenou ulici. Haldy sutin, svědkové nedávné katastrofy, porostlé nyní křovím a plevelem, se staly oblíbenými místy na hraní. Marie se otočila směrem, odkud měl přijet autobus. V místě, kde kdysi stávaly

mohutné duby, které za horkých letních dní poskytovaly svými rozložitými větvemi zdejšími obyvatelům stín a v zimě naopak ochranu před poryvy větru, nyní někdo zasázel mladé stromky. Tenkrát, krátce po skončení války, byl velký hlad a dřeva málo, což za sebou ve městě zanechalo dlouhotrvající stopy: Lidé protopili stromy z parku Tiergarten, z lesa Grunewald, dokonce i prastaré stromy nepříliš početných berlínských alejí skončily v kamnech zoufalých obyvatel. Tenké kmínky nových stromků byly připevněny k podstatně silnějším kůlům, a působily tak křehce a zranitelně. Poryvy větru nemilosrdně lámaly jemné větvičky a rašící výhonky. Kdy už skončí tahle ledová, šedivá zima a rok 1953 konečně prozáří paprsky jarního slunce?

Therese natáhla ruku, upravila Marii límec kabátu, který se jí při oblékání překlopil, a dýchla si na prsty. Obě dívky držely v rukách tlusté sbírky zákonů, kterým studenti přezdívali „červené cihly“, takže si nemohly zastrčit ruce do kapes.

„Teď by se mi hodily rukavice, co jsem dnes ráno ve spěchu už zase nechala doma!“ poznamenala Marie.

„Já ty svoje ztratila minulý týden v podzemce,“ opáčila Therese a podívala se na kamarádku. „No tak, Marie, v přednáškovém sále bude alespoň teplo! Už jen tahle poslední přednáška, potom se slaví konec provizorní menzy, konečně tu starou kantýnu zavírají... To si přece nemůžeme nechat ujít!“

Zatímco přemlouvala Marii, bylo jí zároveň jasné, že jestli přijdou pozdě do přednáškového sálu, vyslouží si od svých spolužáků další várku posměchu. Přesto řekla: „A profesor Sternberg je přece prima!“

Marie se jí zadívala do očí a snažila se rozpoznat kamarádčiny případné vedlejší úmysly. Therese se pokusila nasadit přesvědčivý výraz a rozptýlit tak Mariiny pochybnosti. Kolikrát už se ocitly v téhle situaci. Therese věděla, že povzbudivý úsměv kamarádce rozhodně neposkytne. Na to byl její obličej příliš poznamenán. Jediné, co v tuhle chvíli mohlo pomoci, byla upřímnost.

„Vážně si myslíš, že bych měla pokračovat?“ zeptala se jí Marie.
„Nebo to říkáš jen proto, abys nebyla v ročníku jediná holka?“

Therese vložila do pohledu svých tmavě hnědých očí veškerou hořkost, kterou v ní myšlenka na studium bez kamarádky vzbuzovala.

„Máš pravdu, Marie. Nechci zůstat jediná. Ale jde i o tebe. Neměla bys to teď vzdávat. Pojď se mnou!“ zašeptala.

V dále spatřily patrový autobus.

„Už jede,“ pronesla Therese smutným hlasem. Na další přesvědčování jí nezbyval čas. Když však spatřila číslo za předním sklem, pookřála. „To je šestnáctka. Ta jede na Ku'damm, ne tvým směrem.“ Teď má šanci Marii přemluvit. „Přece tu nebudeš v téhle příšerné zimě čekat na jedenáctku? Kdoví, kdy přijede. Do té doby zmrzneš.“

Marie zavrtěla hlavou. „To nebudu. Pojedu tímhle a vezmu do oklikou.“

Ještě než Marie vkročila na nejnižší kovový schůdek autobusu, zarazila se a otočila směrem k Therese.

„No tak, slečno, co je? Blokujete nástup!“ zvolal rozhořčeně nějaký student za jejich zády. Marie ustoupila ke straně, aby mohl projít, a otočila se: „Tak ahoj, Therese!“

Therese polkla. Pak pevným hlasem prohlásila: „Zítra se uvidíme. Slib mi to, Marie!“ A když Marie neodpověděla, dodala: „Nenech mě mezi těmi šakaly samotnou!“

Marii se rozšířily oči. Na okamžik zaváhala a pak řekla: „Tohle není fér. Ale fajn, zůstávám.“ Seskočila ze schůdku dolů.

Therese se musela usmát. Věděla, že její obličej teď zřejmě působí legračně. Zahlédla v Mariiných očích povědomý soucit jako pokaždé, když přestala ovládat svůj výraz.

„Jen kvůli tobě!“ prohlásila Marie.

Dveře autobusu se s tichým zasyčením zavřely a vozidlo pokračovalo v jízdě. Možná to vážně nebylo fér, pomyslela si Therese, když sledovala odjíždějící autobus. Světle žlutá barva nátěru

splynula s mléčnou oblohou a vůz zmizel směrem na západ. Therese se otočila a znovu pohlédla na hodinky. Jedenáct třicet!

„Teď si ale vážně musíme pospíšet!“

K nevelké vile v Boltzmannově ulici to bylo zhruba pět minut svižným krokem. Obě přítelkyně si mírně vykasaly sukně a vyrazily.

Když vstoupily do provizorní posluchárny – bývalého obývacího pokoje secesního domu –, profesor Sternberg přerušil svou řeč. Poté však pouze kývl směrem k volným židlím vzadu, a aniž jim věnoval nějakou zvláštní pozornost, pokračoval ve výkladu. Therese okamžitě ucítila příjemné teplo. V rohu dřevem obložené místnosti sálala kamna na uhlí, která spolu s přítomností mnoha mladých mužů příjemně ohřívala vzduch. Therese měla dokonce chuť si svléknout kabát. Její soused natáhl ruku, aby jí pomohl. Udiveně na něho pohlédla. Teprve teď si všimla té zářící královské modři. Byl to stejný svetřík a stejný spolužák, na něhož narazila ráno. Jeho jméno samozřejmě znala, v ročníku jich přece bylo pouze osmdesát. Ale nikdy předtím jí nevěnoval pozornost.

„Zase vám ujela podzemka?“ zašeptal a ve tváři mu hrál vřelý úsměv. Therese sklopila hlavu a nachystala si vyklápečí stoleček. Na tak příjemné chování ze stran spolužáků nebyla zvyklá. Jak by měla zareagovat? Položila si na stoleček blok, vytáhla tužku a předstírala, že naslouchá profesorovi. Hlavně se neusmívat, napomínala se. Nebo se na mě už nikdy nepodívá.

* GISELA

„Engelmann hledá švadleny.“

Anna Liedkeová položila na stůl před dcerou noviny s nabídkou práce. Když viděla, jak Gisela protočila panenky, dodala: „Vím, co

chceš říct. Ale je to jeden ze zavedených módních podniků, a na dobré adrese!“

Zatímco Gisela pročetla modře zakroužkovaný inzerát, Anna mlčky ukrojila krajíc chleba, pomazala ho máslem a položila na něj čtyři plátky salámu. Gisela vzhlédla od novin.

„Čtyři plátky? To mě chceš podplatit?“

Anna neodpověděla, jen pokrčila rameny. Pak chléb rozkrojila na čtyři díly a přisunula talíř po zeleně proužkovaném voskovaném ubrusu ke Gisele.

„Engelmann: vždy poctivě,“ pronesla Gisela a přečetla nahlas text inzerátu: „Do našeho oddělení dámské konfekce přijmeme od 1. dubna dvě švadleny a jednu učnici.“

Anna se otočila ke sporáku a kleštěmi prohrábla žhavé uhlíky. Upravila plotýnky a na jednu z nich postavila konvici s vodou.

„Mám dojít pro uhlí?“ zeptala se Gisela s pohledem upřeným na téměř prázdný uhlák v rohu.

„Možná později, ještě mám nahoře brikety.“

„Vážně je na čase pořídit si elektrický sporák, mami,“ prohlásila Gisela. „Už i paní Kalinková si ho koupila. Hrozně to zjednoduší práci!“

„Já vím, že máš v tuhle chvíli jiné myšlenky,“ prohlásila Anna, ignorujíc poznámku o zastaralém kuchyňském vybavení. „Svatba, šaty, kde ubytovat Felixovu rodinu... Ale z něčeho přece musíte žít!“ Otřela si ruce do zástěry a zastrčila pramen prošedivělých vlasů za ucho. „Je tam uvedené telefonní číslo. Měla bys tam zavolat.“

Gisela si z talířku vzala kousek chleba se salámem a ukousla si. Bylo jí jasné, že nutně potřebuje novou práci. Mistrová jí oznámila, že se bude stěhovat do Hamburku za sestrou. Zavře krejčovství, a Gisela se tak ocitne na ulici. Její ženich Felix ještě studuje. Do konce školy už mu sice moc nezbyvá, ale do rodinného rozpočtu zatím nikterak přispívat nemůže. A jak si mají pořídit společné bydlení, když ani jeden z nich nic nevydělává? Jenže zrovna Engelmann! Ve skrytu duše už měla plán. Snila o práci v jednom z moderních

oděvních domů, kterých v Berlíně postupně přibývalo. V hlavě měla tolik nových nápadů! Chtěla pracovat na elegantních, ale extravagantních střizích. Dělat rafinovanou módu. Žádné upjaté modely pro všechny. Existuje přece tolik nových a úžasných látek!

„Představovala sis něco jiného, já vím. Něco jako Horn nebo návrhy od Heinze Oestergaarda,“ řekla Anna, jako by Gisele četla myšlenky. „Věř mi, nikdo to nechápe víc než já.“ Posadila se na lavici vedle dcery a položila jí dlaň na ruku. „Taky jsem se tak cítila. Jak moc jsem se chtěla podílet na nové módě dvacátých let! Nemohla jsem se dočkat, až budu šít ty překrásné šaty ze splývavého mušelínu, se širokým pasem a třásněmi, z látek lehounkých jako pírkó, se zlatým vyšíváním, a k tomu čelenky s pavími pery... Byla to úžasná doba.“

Konvice s vodou začala pískat a Anna vstala. „Jenže pracovní nabídky v zavedených podnicích nenajdeš každý den, a už vůbec ne u takových módních velikánů. Musíte se přece spolehnout jen na tvé příjmy, Felix ještě nevydělává.“ Anna sundala konvici ze sporáku a opět se otočila. „Chápej mě správně, nijak mu to nevyčítám, vždyť přece ještě studuje.“

Gisela hleděla na matku. Nedávno jí bylo čtyřiapadesát. Za poslední roky hodně sešla. Vlasy měla prošedivělé, obličej pohublý. Všechna síla a enormní vůle, se kterými překonala ty těžké roky, jako by zmizely. Ale zdání klame, pořád ještě dokázala být neuvěřitelně umíněná: „Bylo by to přece jen prozatímní řešení, Giselo. Tvoje druhé zaměstnání, u někoho s dobrým jménem, odtud by ses pak později klidně mohla ucházet o práci v nějakém větším podniku.“

Gisela přikývla a stiskla rty. Věděla, že matka má pravdu, ale na tom starém, vyčichlém konfekčním domě ji vůbec nic nelákalo. „A co kdybys zase znovu začala?“ pronesla potichoučku.

Anna na ni zůstala civět.

„Mami... salón Liedke...“ Pokračovala už o něco hlasitěji: „Co kdybychom ho znovu přivedly k životu, spolu s tetou Idou, Emmou a Dorou, tak jako kdysi... Jaké geniální modely jsi tenkrát s tetou

Idou a sestrami vytvářela, byly jste přece tak úspěšné, vzpomeň si na tu zlatou blůzku!“

„Mlč!“ přerušila ji Anna prudce a bylo vidět, jak je rozrušená. „Už o tom nechci slyšet ani slovo!“ Když viděla, jak sebou Gisela trhla, pokračovala o něco mírněji: „Ida bydlí v Mnichově s manželovou rodinou, Dora v Brémách. Emma už dávno nešije. To všechno je pryč.“

Rychle se odvrátila a špičkami prstů si otřela kořen nosu. Gisela věděla, že je to k ničemu. Jakýkoliv pokus přimět matku znovu šít pokaždé skončil stejně.

Znovu se podívala na inzerát. Hned pod ním začínala rubrika „Hledá se...!“, pátrání Červeného kříže. Mnoho lidí ještě pořád hledalo své blízké, jež od nich násilně odtrhla válka. Gisela opatrně složila noviny, rukou vyhladila přední stránku a chystala se nějak zlehčit napjatou atmosféru. Vtom jí zrak padl na hlavní titulky: „Mami! Vidělas to? Stalin je mrtvý!“

Anna přikývla a přitom mlčky odpočítávala lžičky zrnkové kávy, kterou sypala do porcelánového filtru. Gisela přesto přečetla následující řádky nahlas: „Včera ráno zveřejnila národní tisková agentura TASS sdělení vlády týkající se zdravotního stavu šéfa Kremlu: Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu a Ministeruská rada nás informovaly o tragédii, která se hluboce dotýká našeho národa – onemocnění soudruha Stalina.“ Vzhlédla a zopakovala slovo „soudruh“ s poznámkou: „Tenhle jejich komunistický žargon!“ Pak pokračovala ve čtení. „V důsledku nemoci utrpěl soudruh Stalin v noci z 1. na 2. března ve svém moskevském bytě krvácení do mozku. Ačkoliv byli povoláni nejlepší lékaři z celé země, v tuto chvíli mu již nebylo pomoci. 5. března, v časných ranních hodinách, náš stranický předseda, vůdce Sovětského svazu Josef Stalin, pokojně skonal. Ruský národ truchlí.“

„Další zločinec, co se bude smažit v pekle společně s – no, však víš kým,“ okomentovala to Anna, zatímco přes filtr nalávala horkou vodu. Kuchyní se okamžitě rozlila vůně čerstvé kávy. „Mmmm,“

zamručela slastně Gisela a pohlédla matce do šedých očí. Ačkoliv to nikdy nevyslovily, tuhle vůni obě stále považovaly za vrchol vytouženého luxusu. Gisela se znovu podívala na titulní stránku novin. Přemýšlela, jestli v ní Stalinova smrt vyvolala nějaké emoce, ale necítila vůbec nic. Při pohledu na rysy Stalinova obličeje jí na mysl vytanuly mlhavé vzpomínky na jednoho jediného ruského vojáka – tenkrát v dubnu roku 1945. Bylo to v protiletectkém krytu, přesně tři patra pod zemí. Ještě tíživější byla vzpomínka na její starší sestru Anitu, která si krátce poté vzala život. Gisela ani její matka o tom nikdy nemluvily. Přesto právě v tomto okamžiku spatřila Gisela v Anniných očích zcela zřetelně dávnou hlubokou bolest.

Já vím, mně také strašně chybí.

V hrdle se jí skládala slova, ale nedokázala si najít cestu až k ústům. Dost! přikázala si. Už tomu bylo osm let, co Anita zemřela. Gisela prudce obrátila noviny a dlaní hlasitě plácla do zadní strany.

„Mami,“ prohlásila, „Engelmann prostě není nic pro mě.“

Gisela vystoupila o dvě zastávky dřív a musela jít pěkný kus pěšky. Bylo pozdě odpoledne a čerstvý větřík předznamenával změnu počasí. Z východu se k městu blížila šedivá mračna. Doufám, že nezačne pršet, pomyslela si a otevřela kabelku. Nahmatala průhledný nepromokavý čepce a oddechla si. Její hladce vyfoukané vlny se ve vlhku snadno proměnily v nevzhlednou změt kudrlin. Charlottenburg se od chvíle, kdy tu byla naposledy, změnil. Po cestě do ulice Tauentzien procházela kolem obchodního domu s osvětlením značky Mösch a obdivovala světla, připomínající zářící sáčky na svačinu. Pod vývěsní cedulí na kožené zboží objevila zajímavé bílé a černě lakované kabelky s mašlemi. Před prodejnou obuvi Leiser zůstala chvíli stát a prohlížela si lodičky s podpatky. Pak pohlédla dolů na své staré, obnošené střevíce. Kdy si asi bude moct dovolit takovéto večerní boty? Módní oblečení si mohla ušít, ale boty? Od znovuotevření KaDeWe se do Tauentzien a na Kurfürstendamm vrátila spousta obchodů. Vypadalo to, jako by obchodníci jen čekali

na signál, kdy budou moci vstoupit do nové éry. Obchodní dům byl podobně jako na přelomu století mocným lákadlem, kam proudilo obrovské množství zákazníků. S rostoucí prodejní plochou zabíral v prostoru mezi Pamětním kostelem císaře Viléma a náměstím Wittenbergplatz čím dál víc místa.

Zřícenina kostela měla být původně stržena, nicméně Berličané proti tomu vehementně protestovali. Symbol Západního Berlína si rozhodně nehodlali nechat vzít a nyní byla budova pod vedením slavného architekta přestavována ve válečný pomník. Tato část města, ze které po válce zbyly jen trosky, se postupně proměňovala v kvetoucí obchodní čtvrť. Gisela úplně vnímala chuť konzumu, která se na Ku'damm vrátila. Byla nakažlivá a zvedla jí náladu. Možná ten nápad její matky, ucházet se o místo u Engelmana, nebyl tak špatný. Možná by díky tomu nakročila do oděvního nebe Kurfürstendammu.

Výkladní skříň byla jen asi osm metrů široká a Gisela zkušeným okem přehlédla tři figuríny, prezentující novou jarní kolekci. První měla na sobě tmavě zelený svetřík a k lýtkům sahající sukni, která se zdála trochu moc dlouhá a pytlovitá. Druhá měla šaty se světle hnědým vzorem a zplihle visící nabíranou sukni, které připomínaly spíš zástěru. Poslední byla oblečená do stejnobarevného svetříku a saka a neforemných vlněných kalhot.

Giselin optimismus se vytratil. Zklamaně pohlížela z jednoho fádniho modelu na druhý. To, co prezentovala výloha pod zlatým nápisem ENGELMANN, překonalo její nejhorší obavy. Ale už byla tady. Než vstoupila do obchodu, překontrolovala ještě svůj odraz ve skle výkladní skříně. Olízla si ukazováček a uhladila klenuté tmavé obočí. Ženy si je nyní na rozdíl od předchozích let už nevytrhávaly. Giselin široký obličej a vystouplé lícni kosti prozrazovaly, že nejspíš pochází ze Sprévského lesa a má slovanské předky. Alespoň takhle jí to pokaždé vysvětloval dědeček, když ho navštěvovala ve Vetschau. Z téhle strany zdědila zároveň i své jasně světle modré oči.

Gisela si zavěsila malou kabelku se zapínací sponou na předlok-tí a upravila si vlasy, splývající po ramena, které jí na křižovatce se Schlüterstraße pocuchal vítr. Pak otevřela dveře. Ozvalo se zacinká-ní. Prodavačka uvnitř na ni okamžitě upřela pohled a rezervovaně ji pozdravila. Byla podobně nezajímavě oblečená jako figuríny ve výloze. Pozorně si Giselu prohlížela. Její pohled se zastavil na štíhlé postavě, putoval z vypasovaného sáčka k úzké sukni ke kolenům, po tenounkých silonkách ke střevícům se zvýšeným podpatkem a opět vzhůru. Gisela věděla, že boty už jsou obnošené, a automa-ticky předsunula jednu nohu před druhou. Když se pohledy žen setkaly, prodavačka už si vytvořila jasný úsudek a bylo na ní poznat, že Giselu nepovažuje za zákaznici. Možná poznala, že její oblečení je na zdejší obchod příliš elegantní, střih příliš extravagantní, avšak materiál laciný a boty obnošené, anebo prostě jen měla pocit, že vzhledem k věku nemůže být Gisela zatím nijak zvlášť movitá. Kaž-dopádně se poněkud povýšeně zeptala: „Přejete si?“

„Přišla jsem na přijímací pohovor...“ Prodavaččin výraz se ještě víc zachmuřil. Předstírala, že o ničem neví.

„Volala jsem,“ dodala Gisela.

„Nu dobrá,“ pronesla prodavačka velkoryse, „tak tedy pojďte za mnou.“

Přešla místnost, která byla mnohem větší, než se zdálo zvenčí, otevřela hnědé dveře a rukou pokynula ke schodišti.

„První patro, druhé dveře vpravo,“ ukázala na šedé travertinové schody. Pak se otočila. Ještě než opět zmizela v obchodě, dodala: „Nezapomeňte zaklepat!“

Gisela vstoupila na schodiště. Domýšlivé chování prodavačky ji poněkud znejistělo. Ve skutečnosti o to místo stejně nestojím, dodávala si odvahy. Proč bych měla být nervózní? Jak kráčela po schodech vzhůru, z prvního poschodí k ní dolehl známý zvuk. Bru-čení šicího stroje. Tenhle rytmus ji provázel celé dětství. Giselina matka měla v obývacím pokoji malý oděvní ateliér, odkud spolu se svými sestrami, několika přítelkyněmi a pár zaměstnankyněmi

dořádaly zboží do různých obchodních domů ve městě, zejména do proslulého Kaufhausu v Západním Berlíně. Tohle pravidelné staccato mělo na Giselu po celý život uklidňující účinek a připomínalo jí domov. Když slyšela pilné klapání singerovek, byl svět v pořádku. Jakmile ustalo, nevěstilo to nic dobrého. A přesně ve chvíli, kdy Gisela vstoupila do chodby prvního podlaží, šicí stroje zničehonic umlkly.

„Co to má znamenat?“ zaslechla přísný mužský hlas. Po špičkách došla k místu, odkud přicházel. Minula přivřené dveře a pokračovala k velkému otevřenému oknu, kterým bylo vidět do prostorného sálu. Za šicími stroji tu sedělo minimálně třicet švadlen. Na sobě měly všechny stejný bílý plášť. Pohledy švadlen směřovaly k podsaditě dámě s vysoko vyčesanými vlasy, která stála na zúženém konci sálu. V ruce držela vysoko před sebou nedokončený rukáv jakési blůzky a mračila se. Dokonce i zpoza okenní tabulky dokázala Gisela jasně rozeznat řasící se stehy.

„Tohle nejsou stehy, to je ostuda!“ soptila dáma s vystupováním panovačně královně. Gisela jí bohužel musela dát za pravdu. Nicméně ji udivilo, že téhle dámě patří onen hluboký mužský hlas, vůbec se k ní nehodil. Ženino mohutné poprsí obepínala zelená blůzka, jejíž rukávy pod nápořem silných paží téměř praskaly ve švech. Neobyčejný zjev.

„Slečno Lehmannová! Nevysvětlovala jsem vám snad už stokrát, jak se vyhnout takovému zřasení?“

Jedna ze švadlen, z níž Gisela viděla jen poskakující hnědý cop, ostýchavě přikývla a špitla: „Ano, prosím, ale vždycky se to takhle zacuchá. Už jsem to pětkrát párala, paní Helmerová.“

„Přesně tak! Párala jste to tolikrát, až z téhle drahé látky nic nezbylo! Metr za šest marek padesát!“ Paní Helmerová propichovala pohledem švadleny jednu po druhé. „Víš některá, co s tím?“

Po několika vteřinách ticha se ve vzduchu objevila zdvižená ruka jedné dělnice. Paní Helmerová ji vyzvala: „Prosím, slečno Schwanová!“

Tady je to horší než ve škole, pomyslela si Gisela a nejraději by se na místě obrátila. Kdepak, v takové atmosféře rozhodně pracovat nechce. Je přece už vyučená švadlena. Zvědavost, co dívka odpoví, a přísné vystupování šéfky ji však donutily zůstat.

„Je třeba dobře sledovat, zda se látka opravdu správně posouvá,“ prohlásila blondýnka s pěknou foukanou. „Nebo zda náhodou člověk při šití na látku moc netlačí či za ni netahá. Obojímu je třeba se vyhnout, jinak dojde při stehování k hromadění látky.“

„Výborně!“ pochválila ji paní Helmerová a věnovala jí spokojený pohled. Pak se znovu obrátila ke slečně Lehmannové. „Zkuste to ještě jednou. Netahat ani netlačit!“

„Já vím,“ odpověděla slečna Lehmannová plaše. „Ale jsem si jistá, že jsem ani netlačila, ani netahala. Tahle tenká, kluzká látka je zkrátka naprosto nepoddajná.“

V tu chvíli se zřasily pro změnu rty paní Helmerové. Odmlouvání evidentně nestrpěla.

„Můžete použít vlněnou podložku nebo hedvábný papír,“ slyšela se Gisela náhle říkat.

Všechny hlavy se k ní rázem otočily. Blondatá slečna Schwanová, která nestihla získat bod za správnou odpověď, si ji opovržlivě měřila. Paní Helmerová zdvihla obočí. Gisela přešla ke dveřím a vstoupila do sálu. „Pokud pracujete s nějakou velmi jemnou, tenkou látkou, je vhodné ji v místě stehování stabilizovat vlněnou podložkou. Alternativou může být také hedvábný papír nebo papír na střihy,“ pronesla pevným hlasem.

Paní Helmerová hned neodpověděla, ale přes tvář jí přelétl úsměv. Pak poznamenala: „To vůbec není hloupé. Můžu se zeptat, kdo jste?“

„Gisela Liedkeová. Telefonovala jsem...“

Paní Helmerová hned nereagovala, a tak tiše dodala: „Kvůli pracovnímu místu.“

Vedoucí přikývla. „Nu, nízkým sebevědomím, zdá se, netrpíte.“

Podala rukáv slečně Lehmannové a řekla: „Zkuste hedvábný papír, a až budete hotová, přijďte mi to ukázat.“ Pak se otočila ke Gisele. „A vy pojdte se mnou do kanceláře.“

Gisela nevěděla, zda se má smát, nebo plakat. Příjímací pohovor byl čirá formalita. Krátce se představila, předložila svůj učňovský list a už byla zaměstnaná jako švadlena v oděvním domě Engelmann. Procházela znovu kolem šicího sálu a nahlédla dovnitř. Ženy mlčky seděly za svými stroji a pracovaly pilně jako včeličky. Tohle tedy mělo být její nové pracoviště. Tady bude od 1. dubna 1953 denně šít nudné svršky pro dobře situované ženy po čtyřicítce. Žádné zářné výhledy. V malém krejčovství, kde se učila, si při práci mohly alespoň povídat. Panovala tam přátelská atmosféra a čas rychle ubíhal. Co kdyby tu práci prostě odmítla? Jenže co by pak řekla matce? Pohled jí padl na velké nástěnné hodiny na konci sálu. Už šest hodin! Byli na dnešní večer s Felixem pozvaní na kolaudační večírek jednoho bytu a rozhodně se tam nechtěla objevit s prázdnýma rukama. Prošla chodbou a rychle seběhla travertinové schody, které se jí teď zdály ještě šedivější než prve. Vešla zpátky do obchodu, kde prodavačka právě obsluhovala postarší dámu a předstírala, že Giselu nevidí.

Gisela spěchala do malého obchůdku s potravinami, který předtím minula, a doufala, že ji ještě pustí dovnitř. Měla štěstí, červenolící majitel krámku právě sklízel velkou reklamní ceduli na zmrzlinu značky Moha a ještě ji pustil dovnitř.

„Takhle pohlednou slečinku přece nenecháme hladovět,“ prohlásil přátelsky. Gisela poděkovala a pohlédla do výlohy. I po pěti letech měla stále radost jako malé dítě, když viděla regály, které se po měnové reformě začaly v obchodech znovu plnit. Vše, co bylo dříve nedostupné, bylo zase k dispozici, a to bez dlouhého čekání na tvrdou západní marku nebo za předražené ceny ve východní měně. Máslo, maso, zelenina, ale i hrnce nebo duše od bicyklů.

Zboží, o němž si lidé dříve mohli nechat pouze zdát. Moc peněz v peněžence neměla, ale koupila malý bochník chleba za devadesát pět feniků a balíček kuchyňské soli za marku deset. Pečlivě přepočítala mince a položila je na plastový talířek s obrázkem mouřenína – reklamní logo čokolády značky Sarotti.

„Timhle se chcete najíst?“ zeptal se prodavač. „Žádnej div, že na vás nejní kousek masa navíc.“

„To je na oslavu kolaudace bytu,“ vysvětlila Gisela. „Však víte, chléb a sůl...“

Udiveně zavrtěl hlavou a díval se za ní, jak sbíhá schodiště směrem ke stanici metra. V dlouhé, špinavými bílými dlaždicemi vykachlíkované chodbě stál pouliční prodavač, od kterého za poslední mince koupila kytici deseti červených tulipánů. Zaslýchla přijíždějící podzemku a rychle se rozběhla směrem k nástupišti.

Neměla bych se přece jen ještě zastavit doma? Zwiestädter Straße je jen kousek od stanice, napadlo ji, když pozorovala šedé obličej žen sedících naproti ní. Některé z nich měly zavřené oči. Představila si svou matku, která teď určitě ještě pořád stojí v kuchyni. Už několik dní nedělala nic jiného, než že připravovala její a Felixovu svatbu. Nakládala sledě, sešívala látky v dlouhé ubrusy, prala a škrobila ložní prádlo pro hosty. Giselu píchlo u srdce a špatné svědomí jí jasným hlasem nařídilo: Koukej se alespoň na chvíli zastavit doma! Jenže jedna myšlenka ji držela zpátky: Jestli matce řekne o tom pohovoru, zpečetí tak své rozhodnutí a už nebude možné si ho rozmyslet. Anna by ji přinutila práci vzít. Gisela si ale chtěla nechat své rozhodnutí alespoň do zítřka otevřené. Zítra pak matce opět pomůže s přípravami.

Byla už tma, když došla k nevelkému nájemnímu domu na konci Winterfeldstraße. Právě se rozsvěcovaly první pouliční lampy. Když přecházela ulici, koutkem oka zahlédla šedou limuzínu, v níž seděli dva muži s kloboukem na hlavě. Na štítcích se zvonky marně hledala jméno Felixova kamaráda. Pak zahlédla malý lísteček, na němž bylo rukou napsáno: *Wetzel – 4. patro, je otevřeno.* Ještě než

vstoupila do domu, nenápadně se otočila, ale nezdálo se, že by se muži chystali z auta vystoupit.

* THERESE

Když Therese strkala klíč do zámku, zaslechla, jak se na schodišti naproti otevřely dveře. V úzké škvíře se objevil stín.

„Dobry večer, paní Neumannová,“ pozdravila Therese hlasitě.

Ze dveří vykoukla sousedčina hlava s natáčkami a sítkou přes vlasy. Paní Neumannová na ni nedůvěřivě pohlédla a zdrženlivě pozdrav opětovala. Pak dveře opět zavřela. Therese odemkla a přitom zakroutila hlavou. Už v den, kdy se sem se svým malým kuffíkem přistěhovala, jí obyvatelé domu kladli zvědavé otázky. Therese v zájmu zjednodušení uváděla, že je neteří Leonharda Händela. To, že byl Leonhard její otec a ona pocházela z jeho nemanželského spojení s Charlotte Trothovou, nemohla přiznat. Odlišné příjmení už tak vzbuzovalo řadu pochybností. Pomalu se jí však zmocňovalo podezření, že paní Neumannová jí kvůli tomu přisuzuje ještě mnohem horší vlastnosti.

Therese vstoupila na starou parketovou podlahu. Zbožňovala skřípání letitého dřeva, které se ozvalo, jakmile na něj vkročila. Připomínalo jí rodný dům Feltin, který se nyní nacházel na území Německé demokratické republiky. Bývala by tam ráda zůstala. Narodila se tam, vyrostla a nedaleko i chodila do školy. Její život se na jaře točil kolem setby a v létě kolem sklizně. Nikdy ji nenapadlo, že by mohla žít někde v rozbombardovaném velkoměstě bez vůně čerstvě nadojeného mléka, vajíček domácích slepic, bez své rodiny. Prarodiče, matka Charlotte a dva sourozenci stále bydleli ve Feltinu, teď už však v maličkém bytě v jedné z nově vybudovaných bytovek, protože veškerý jejich majetek znárodnili. Zatímco si Therese svlékala

kabát a věšela ho na háček v šatně, ozval se stesk po domově. Proč zrovna dnes? Zřejmě kvůli tomu rannímu ponížení od profesora Wolffa. Navíc obava, že Marie nakonec opravdu praští se studiem, její melancholii ještě zesílila. Mléčným sklem k ní z otcovy pracovní pronikalo světlo. Krátce zaklepala a otevřela posuvné dveře. Pokoj voněl podobně jako dlouho zavřené krabice či kufry. Otec k ní seděl zády, skloněný nad stolem, který jako obvykle přetěkal papíry, rozevřenými knihami a sbírkami zákonů. Všelijaké hnědé desky s dokumenty se povalovaly i na židlích a po podlaze.

„Dobrý večer, papá.“

Svého vlastního otce, Leonharda Händela, oslovovala Therese *papá*, aby oslovení nějakým způsobem odlišila od klasického *tati*, protože tak říkala muži, který ji vychoval, Ernstovi Trothovi. Že Ernst není jejím skutečným otcem, jí matka oznámila až poté, co Therese oslavila osmnáctiny. Když jí pak lidově demokratická republika zamítla studium, neboť Ernst Trotha vykonával ve wehrmachtu důstojnickou funkci, a Therese navíc pocházela z velkostatkářské rodiny, zapsala se jednoduše na Svobodnou univerzitu v Berlíně a nastěhovala se ke svému otci do jedné z postranních uliček poblíž Kurfürstendammu. Její otec už krátce po skončení války přišel na to, že jako notář a právník se v sovětské poválečné zóně moc neuchytí. Západní Berlín se zdál být mnohem vhodnější, a tak si v zachovalé staré zástavbě na Fasanenstraße otevřel advokátní kancelář.

Therese otce objala kolem svěšených ramen, pohladila kousavou vlnu jeho pletené vesty a na stárnoucí tvář mu vtiskla polibek. Leo úhledně odtrhl kus papírku z poznámkového bloku a vložil ho jako záložku do tlustého spisu, kterým právě listoval. Pak knihu zavřel, sundal si z očí staromódní brýle a pohladil Theresinu ruku na svém rameni.

„Dobrý večer, Therese. Tak jak to šlo dnes na univerzitě?“

Otočil se na dřevěné otáčecí židli ke své dceři a kov lehce zaskřípal. Therese obrátila oči v sloup a při té příležitosti jí zrak padl na štukovaný strop, kde ještě pořád visela z objímky holá žárovka bez

stínidla. Ostře kontrastovala se zdobnou sádrovou růžicí, z níž vybíhal černý kabel. Therese se zhluboka nadechla a chystala se vylíčit ranní historku s profesorem Wolffem a kamarádkou Marií, když ji napadla nepřijemná myšlenka. Co když ji otec nepochopí? Třeba si bude myslet, že jsou obě jen ufnukané holky, anebo ještě hůř, možná jí vůbec neuvěří. Kdesi v hloubi duše cítila, že její otec chce slyšet jen zprávy o úspěchu.

„Docela dobře,“ odpověděla a okamžitě ucítila v krku knedlík, protože zamlčela, co ji celý den trápilo. Hledala neutrální téma. „Zítřka se otevírá nová jídelna, úplně nová budova, doufejme, že nebude tak přecpaná jako ta stará bouda, co doteď sloužila jako kantýna.“

„To je prima, prima,“ řekl Leo. „Hlavně že tam budou dobře vařit.“

Therese bylo jasné, jak to myslí. Vnější věci otce nezajímaly. Architektura, zařízení, oblečení – na tom mu nezáleželo. Ačkoliv podle vyprávění Theresiny matky tomu tak vždycky nebylo. Dříve se vždy oblékal podle nejnovější módy, a když se začal objevovat na Feltinu v okruhu Charlottiných známých, byl jedním z mála mužů, kteří byli pokaždé bezchybně učesaní a voněli příjemnou kolínskou. Koneckonců Leo si vzal tenkrát jednu z nejkrásnějších žen Lipska, Theresinu položidovskou tetu Edith, sestřenicí Charlotte. Therese padl pohled na otcovy prsty, svírající tmavě zelenou tužku. Dlaně rukou měl měkké a bílé. Tyhle ruce nikdy nevykonávaly žádnou fyzickou práci, na rozdíl od rukou její matky, která se v průběhu dvou válek naučila přiložit na statku ruku k dílu.

„Máš nový případ?“ zeptala se ho.

Leo se zachmuřil a opřel na židli. Bylo na něm vidět, že se myšlenkami vrátil k práci. Kdo chtěl v Berlíně vykonávat notářskou praxi, musel nejprve tři roky pracovat jako advokát. V průběhu téhle čekací doby vzal Leo v podstatě každý případ, se kterým za ním někdo přišel. Ačkoliv dříve se v Saské Kamenici a Lipsku věnoval převážně zákonu o nemovitostech, v Berlíně se těžiště jeho práce

stále více přesouvalo do oblasti trestního práva. Zpočátku to pro něho bylo těžké. Neznal zvyklosti u soudu ani klienty. Advokáty mnohdy považoval za neotesance a často se potýkal s neúspěchy. Nicméně poctivou prací a pílí se mu několikrát podařilo zvrátit zdánlivě ztracený případ. Postupně si mezi obhájci získal jméno. Když mohl v předchozím roce konečně požádat o notářskou licenci, udělal to v podstatě jen z principu.

„To tě bude zajímat: trestný čin zabití a odvolané přiznání,“ prohlásil a podal dceři oranžové desky. „Doufám, že nejsi příliš citlivá, jinak bych ti to neukazoval.“

„Pitevní zpráva,“ četla nahlas Therese, poté co rozevřela desky. Na ostrých černobílých fotografiích byly vidět zvětšeniny střelných zranění. Listovala dál. Rychle proletěla snímky mrtvého těla s červenými místy, kudy kulka vešla dovnitř, a roztrepenými dírami, kudy vylétla ven. Nebyla to příjemná podívaná, takže se u obrázků dlouho nezdržela. Nechápala, proč jí je otec ukazuje. Sklapla desky a podala mu je zpět. Jak málo ji znal, když si myslel, že takovéto snímky s ní nic neudělají. Bude vůbec možné dohnat všechny ty roky jejího dětství, kdy žili odloučeně? Zrovna dnes toužila po troše něhy a tepla, místo toho jí otec ukazoval mrtvolu.

„Je prostřílený jak řešeto,“ vysvětlil zcela bez emocí Leo, který její odpor vůbec nezaregistroval. Therese si ovšem také nebrala servítky.

„Ty se teď zabýváš hrdelními zločiny? Není to...“ Přemýšlela, jak se zeptat, aby ho neranila. „... pod tvou úroveň?“

Povytláhl obočí. Therese pořád ještě stála vedle jeho židle. Jemně jí zakručelo v žaludku, ale Leo si toho nevšiml.

„Omlouvám se,“ řekl, aniž na ni pohlédl. „Myslel jsem, že obrázek z praxe neuškodí. Také přece musíš nejpozději v rámci referendariátu na patologii.“

Pátral na stole po volném místě, a když ho nenašel, položil desky na jeden ze stohů. Pak se otočil k Therese a pokynul jí ke křeslu potaženému gobelínem, které stálo u knihovny v rohu místnosti.

„Ty papíry můžeš klidně položit na zem, jestli si chceš sednout.“

Therese by ráda zamířila do kuchyně, aby připravila večeři, protože potom se ještě bude muset věnovat studiu. Ale měla pocit, že její otec má cosi na srdci. Odsunula stoh papírů stranou a posadila se na okraj křesla.

„Víš o tom, že se tvoje matka chystá do Berlína?“ zeptal se zničehonic Leo.

Takže takhle to je.

„Samozřejmě, přijede na Felixovu svatbu. Vždyť se jí žení nejstarší syn!“

„To nemyslím. Chystá se tady zůstat.“

Therese si všimla změny v otcově výrazu. Doposud seděl na nepohodlné židli se svěšenými rameny. Nyní se napřímil a zdvihl bradu. Oči mu zářily. „A požádala mě o schůzku,“ dodal tiše.

Therese ho pozorovala. Doufá snad, že se k němu Charlotte vrátí?

„Taky by bylo divné, kdyby se s tebou nechtěla setkat, když u tebe bydlím,“ řekla.

Leo jako by její poznámku neslyšel. Potrásl hlavou a z šedého papíru v náprsní tašce vytáhl dopis. Když ho rozložil, bylo vidět, že ho nečte poprvé. „Pěkná ostuda, jaký teď mají v zóně papír. Dřív Lotta psala jen na ten nejlepší dopisní papír.“

„Ale papá, že to říkáš zrovna ty! Jako by ti záleželo na takových povrchních věcech, jako je kvalita papíru.“

Therese nedokázala potlačit úsměv, ale když v otcových očích spatřila náhlý odstup, rychle zase zvážněla. Přestože byl její otec, nedokázal se vypořádat s rozpaky.

„Chtěl jsi mi z toho dopisu něco přečíst?“ zeptala se a předstírala, že jeho rozrušený pohled nezaznamenala. Už jako malá se naučila přecházet rozpaky ostatních vlastním chováním. Leo zdvihl dopis a rozhlédl se po brýlích. Venku se mezitím setmělo. Žárovka na stropě a malá stolní lampička poskytovaly jen chabé osvětlení. Therese vstala a podala otcovi brýle.

„Nejprve se samozřejmě ptá na tebe a na tvé studium.“

Rozvážně si nasadil brýle.

„Pak píše, že si s sebou z Feltinu bohužel nemůže vzít moc věcí, ačkoliv její pobyt zde bude poněkud delší.“ Přestože měl na očích brýle, přidržel si dopis těsně před obličejem a začal nahlas číst: „... návrat do mé milované vlasti nebude bohužel v dohledné době možný.“ Leo pohlédl na dceru. „Smutný odchod. Pro mě to bylo o mnoho snazší, neměl jsem žádné pozemky.“

Therese polkla. Věděla, jak musí být pro matku těžké Feltin navždy opustit. Leo přečetl závěr dopisu: „... a nesmírně by mě potěšilo, kdybych tě mohla znovu vidět, Leo. Budu ráda, jestliže navrheš nějaké místo našeho setkání, neboť se v Berlíně nevyznám. Čekám na Tvou odpověď a z celého srdce Tě pozdravuji. Tvá Lotta.“

Leo přestal číst a prohlásil: „Možná by mohla nějaký čas bydlet s námi?“

Takže takhle to tedy bylo, on opravdu celou dobu věřil, že se k němu chce Charlotte vrátit. Má snad pravdu? Mohla by se k němu znovu vrátit? Therese se dívala na otce a jeho prosedivělé, stále však husté vlnité vlasy. Jak mu v tuhle chvíli zářily oči! Matka přitom pořád ještě čekala na Ernsta, čekala, až se jí manžel vrátí.

„Nedělej si žádné naděje,“ řekla Therese a uvědomila si, jak chladně a tvrdě musejí její slova znít. „Bude bydlet u Felixovy budoucí tchyně, u Anny Liedkeové.“ Vstala, nechtěla se dívat na otcův útrpný výraz. Jenže komu by posloužilo, kdyby si nadále něco namlouval? „Umírám hlady. Už jsi něco jedl, papá?“

Leo zvolna zavrtěl hlavou, ve tváři se mu zračilo hluboké zklamání.

„A co by asi tak říkali sousedé, kdyby se nastěhovala k nám? Vždyť přece nejste manželé.“

Po cestě do kuchyně na něj zavolala: „Mě můžeš vydávat za svou neteř, to ještě projde, i když paní Neumannová si mě při každém setkání nedůvěřivě měří. Ale chceš jí snad tvrdit, že Charlotte je tvoje sestra?“

„Jací sousedi?“ zeptal se Leo tiše, zatímco pomalu skládal dopis.
„Já tady nikoho neznám, a ani nikoho znát nechci.“

* GISELA

Když vstoupila na schodiště, udeřila ji do nosu intenzivní vůně pečených sledů s cibulí a v tu chvíli jí došlo, že od snídaně nic nejedla. Shora k ní doléhaly útržky jazzové hudby, smíchu a zábavy. Zdálo se, že oslava je v plném proudu, což bylo na studentskou akci, tak jak je Gisela znala, poměrně neobvyklé. Kdykoliv ji Felix někam vzal, nikdy nebyla zábava na vrcholu dřív než v deset hodin. Stoupala nahoru po schodech a hluk sílil. Jak to, že si nikdo v domě nestěžuje?

Nahnědo lakované vstupní dveře byly jen přivřené. Gisela vstoupila do předsíně a málem upadla přes bezpočet poházených bot. Ach ano, *Boty dolů!* stálo na lístečku na dveřích. I to bylo neobvyklé, protože v této nelehké době se nikomu nechtělo nechávat boty kdesi v cizí předsíni. Obava, že jediný slušný pár obuvi, který člověk vlastnil, bude vyměněn za ošoupané křusky s děravou podrážkou, byla příliš velká. Gisela se přesto sehnula, zula si střevíce a položila je vedle podobně obnošených dámských bot.

„Ale ale, jakýpak to klenot v našem skrovném příbytku!“ prohlásil v tu chvíli mladý muž s cigaretou v koutku úst, který lehce vrávoravým krokem procházel chodbou. Košili měl vytaženou z kalhot a rozepnutou až k pupíku. Kolem krku mu volně visela pruhovaná kravata, na hlavě měl křivě posazený klobouk. „Já jsem Dieter.“ Se zájmem si Giselu prohlížel.

Napřáhl ruku. Když spatřil, že Gisela váhá a zírá na jeho nahou hrud', zamumlal omluvu a začal si zapínat knoflíčky. „Jste dnes tak trochu v ráži. Ale rozumějte, taková věc se musí jaksepatří oslavit.“

Poté co si alespoň částečně upravil košili, napřáhl opět ruku: „Takže ještě jednou od začátku: Dovolte, abych se představil. Dieter Glöckner.“ Vysekl přehnanou poklonu. Gisela se musela usmát. Podala mu ruku. „Těší mě. Gisela Liedkeová.“

„Ach, ty jsi Gilinka! Tos měla říct hned!“ Pohled v jeho očích se změnil. „Takže zadaná,“ dodal lítostivě. Její jméno ji jako Felixovu snoubenku automaticky vyřadilo z Dieterova hledáčku. Prudce se obrátil a zvolal do zadní části bytu: „Kazimíre! Přičisni se! Máš ctěnou návštěvu!“ Napodobil indiánský válečný pokřik. „Půjdu napřed, vy mě v bezpečné vzdálenosti následujte!“ vysvětlil Gisele a opět přepnul z tykání do vykání. Udiveně na něj hleděla.

„Omlouvám se, dneska jsme drobátko rozvernější než obvykle.“

Pohybem ruky pokynul směrem dovnitř a nejistým krokem ji vedl chodbou až ke dveřím, z nichž se linul kouř cigaret a tóny jazzové trubky. Když Gisela vešla, zůstala překvapením stát. Naskytl se jí neuvěřitelný obraz. Veškerý nábytek nevelkého pokoje byl odsunutý ke stěnám a v místnosti se tísnilo – vsedě nebo vestoje – minimálně dvacet mladých lidí, každý se sklenicí alkoholu v ruce. Vzduch byl cítit směsicí alkoholu, kouře a potu, okna byla zakrytá, koberec srolovaný ke kraji pokoje tak, aby se na starých ošoupaných parкетách uprostřed místnosti dalo tančit. Na obrácené papírové krabici u dveří stál gramofon. Na taneční ploše se nepohybovaly žádné páry, pouze muži, mezi nimi i Felix a teď také Dieter, se kterým se právě seznámila v předsíni. Všichni měli rozepnuté košile, které jim volně visely z kalhot, většina měla na hlavě klobouk, jeden z mužů dokonce tropickou přilbu a jeden armádní čepici. Zdálo se, že Felix Gisele vůbec nezaregistroval. Mladíci poskakovali v kruhu v jakémsi podivném stylu připomínajícím divoký indiánský tanec. Předkláněli se, narovnávali, vykopávali kolena vzhůru a co chvíli zakvíleli podobným způsobem, jaký předvedl v předsíni Dieter. Uprostřed pokoje stál předmět, kolem něhož kroužili. Gisela se naklonila, aby lépe viděla. Byla to záchodová mísa, kterou kdosi postavil doprostřed místnosti. Na ní hořelo šest svíček, připevněných k prkénku voskem.

„Kluci dnes úplně šleje!“ prohlásila jakási žena, která byla minimálně o půl hlavy vyšší než Gisela. „Ale dá se to pochopit, Günther a další tři z nich přežili bitvu u Stalingradu.“ Gisela začínala pomalu chápat, že tahle divoká oslava bude mít zřejmě co do činění se zprávou o smrti sovětského diktátora. Vysoká žena s pečlivě naondulovanými lokny se opírala o rám dveří a potahovala z cigarety. Gisela obdivně sledovala linie její perfektní figury ve stylu přesýpacích hodin. Působivý hrudník dívka ještě zdůraznila špičatou podprsenkou, hitem poslední doby. Přes ni měla oblečený přílehlavý svetřík a k němu širokou sukni.

„Já jsem Pim,“ prohlásila a napřáhla ruku. „Ty musíš být Gilinka.“ Gisela pohlédla do půvabného obličeje s širokými ústy, kterými se na ni dívka přátelsky usmívala. Pim jí byla okamžitě sympatická. „Mám je dát do vody?“ zeptala se a kývla hlavou směrem k červeným tulipánům, které Gisela držela v podpaží a které se už povážlivě skláněly směrem k zemi. Až teď si na ně a na papírový sáček s chlebem a solí vzpomněla. Přikývla a ještě jednou pro jistotu zopakovala dívčino jméno: „Pim?“ Napřáhla ruku.

Pim převzala květiny. „Vlastně se jmenuju Elisabeth. Ale vzhledem k tomu, že tak ráda baštím koláčky od Pim...“ Spatřila Giselin udivený pohled, a tak pokračovala: „Vždyť víš, ty neuvěřitelně lahodné, měkoučké koláčky... Sušenka, pomerančové želé a nahore tmavá čokoláda...“ Mávla na ženu sedící na židli u okna. „Hatmut, podej sem ty sušenky.“ Palcem ukázala na Giselu. „Ještě nikdy nejedla Pim's.“

Dívka s nakrátko ostříhanými vlasy a ještě kratší ofinou přikývla a z úzkého stolečku u zdi vedle sebe vzala talířek s několika sušenkami. Pak s ním přešla pokoj, což vzhledem k vířícím tanečnickům nebylo úplně jednoduché. Měla na sobě úzké kalhoty pod kolena, které právě přišly do módy. Říkalo se jim capri. Název narážel na znovuobjevenou německou lásku – Itálii. S neforemnými ženskými kalhotami poválečného období neměly tyhle modely už vůbec nic společného.

Hatmut napřáhla talíř ke Gisele. „Na, dej si, tohle je Pimina základní strava, proto už jich taky moc nezbyvá.“

Gisela si kousla do jedné ze sušenek. Pim na ni hleděla s takovým zájmem, jako by sledovala laboratorní myš, které právě podali nový lék. Hatmut vedle nich naopak postávala se zcela nezaujatým výrazem.

„Takže?“ zeptala se netrpělivě Pim. „Úžasné, co?“

Gisela polkla. „Sušenky jsou to dobré...“

„Ale?“ Pim překypovala zvědavostí.

„Ale upřímně řečeno na sladké moc nejsem.“

V Pimině obličeji se jasně zračilo zklamání a Giselu zamrzelo, že se nedokáže přetvařovat. Z nějakého důvodu se nechtěla své nové známé žádným způsobem dotknout.

„Mezi námi – takhle se já můžu utlouct po pečených sledích s cibulí,“ přiznala. „Tu nádhernou vůni jsem cítila už na schodech.“

Pim se rozšířily oči. „Tos měla říct hned. Ty jsme pekly s Hatmut dnes v poledne. Vlastně jsme je chtěly podávat až o půlnoci, ale pár ti jich donesu.“ Chystala se otočit, když vtom hudba utichla. Jakýsi mužský hlas zvolal: „Satchmoooo!“ Deska skončila a muži přestali tancovat.

Ke Gisele přistoupil těžce oddechující Felix, objal ji kolem pasu a nasadil jí na hlavu svůj klobouk. „To je hezké, že jsi mě taky konečně přišel pozdravit,“ řekla naoko uraženě. Přitáhla si ho za motýlka blíž a pořádně se políbili.

„To bude asi láska,“ okomentoval situaci Felixův přítel Günther, který se ocitl vedle Gisely. Postavou byl takový menší, šlachovitý typ, který se musel pořádně natáhnout, jestliže chtěl svoji přítelkyni Pim políbit.

„Eh, táhne z tebe alkohol,“ pronesla Pim, rezolutně ho odstrčila a zašermovala rukama před obličejem.

„Ach, omluvte mě,“ mumlal Günther, „ale žalostný skon našeho veleváženého soudruha Stalina je třeba pořádně zapít.“ Přehnanou úklonou pak pozdravil Giselu.

„Na,“ řekla Gisela a podala mu hnědý papírový sáček. „Kdo chléb a sůl doma má, toho nouze nepotká. Hodně štěstí do nového bytu, Günthere!“

Günther pohlédl do sáčku, vytáhl tmavý chléb a modro-bílý balíček soli a zvedl je do výšky jako kořist. Pak prohodil k Felixovi: „Kazimíre, všechna čest, tahle holka je vážně třída! Sice jsem se kvůli ní musel vystěhovat z našeho pánského kutlochu, ale Gilinka je první host, který ví, co se na kolaudační oslavu sluší!“

„Já to slyšela,“ ušklíbala se Pim.

„Omlouvám se, že jsem tě vystrnadila z Felixova pokoje. Klidně jsi tam mohl zůstat až do naší svatby,“ prohlásila Gisela s upřímnou lítostí v hlase. Günther bydlel několik měsíců u Felixe, protože ho manžel bývalé milenky, jedné vdané pekařky, vyhodil z jejich hnízdečka lásky. Günther mávl rukou a popadl láhev alkoholu, kterou mu právě Dieter podával. „Prosím tě, zapomeň na to. Kdybych si nehledal nový bydlení, nikdy bych nenarazil na tuhle báječnou ženskou.“ Objal Pim kolem pasu a přitáhl si ji k sobě.

„Co to vůbec pijete?“ zeptala se Pim a sáhla po láhvi bez etikety. Přičichla si k obsahu a ušklíbala se: „Fujtajks!“

„To je prvotřídní ruská vodka, vyměnil jsem ji za pytel mouky, co mi moje bejvalka dala takříkajíc jako dárek na rozloučenou.“

„Chce říct, že pekařovi ukradl nejdřív ženu a pak i mouku,“ zasmál se Dieter.

Pim nesouhlasně potřásla hlavou. „Takovéhle věci nepotřebuju vědět. Jen dávejte pozor, ať z toho neoslepnete. Já bych to tedy dobrovolně nepila.“

Než stihl kdokoliv zareagovat, ozvala se hudba z další desky, tentokrát úplně jiného druhu. „Poslouchej, jak sladce zpěv kytary zní, kdoví, o kom teď právě sním...“ zpíval vemlouvavý hlas Gerharda Wendlanda.

„Smím prosit?“ zeptal se Günther Gisely a napřáhl k ní ruku. „Dovolíš?“ obrátil se k Felixovi, který přikývl.

„Jen v případě, že dáte pryč ten příšerný záchod,“ namítla Gisela. „Co to má vlastně znamenat?“ Teprve zblízka zahlédla, že uprostřed záchodové mísy je připevněna Stalinova fotografie.

„Tenhle hajzl má na svědomí přinejmenším stejně životů jako Adolf,“ jal se vysvětlovat Günther. Sfoukl svíčky, luskl prsty a dva mladíci okamžitě vynesli záchod z pokoje. Jeden z nich měl pásku přes oko, druhý kulhal.

„Rainer přišel u Stalingradu o oko,“ objasňoval Günther. „Wolfgangovi roztrhl sovětský granát pravé lýtko, mně umrzlo pět prstů na nohou a radši se neptej, kolik kamarádů jsme v tom předpekli museli nechat.“

Gisela soucitně mlčela. Fakt, že německý wehrmacht zaútočil na Sověty jako první, nechtěla zmiňovat. Jak dlouho je budou ještě pronásledovat důsledky války? Pohled jí samovolně sklouzl dolů ke Güntherovým černým ponožkám a opravdu – jeho pravá noha byla o několik centimetrů kratší než levá.

„Co muže tolik přitahujeeeeeee?“ spustil Günther najednou zpl-na hrdla spolu se zpěvákem, aby pozvedl náladu. Teatrálně si přitiskl ruce na hrud' a zahleděl se toužebně na Giselu, zatímco se na nevelkém parketu shromáždilo několik dalších párů.

Felix vyzval k tanci Pim, Dieter popadl za ruku Hatmut a všichni společně spustili refrén: „To dlouhé nohy krásné Dolores... nedají spát žádnému ze signores...“

„I bez pěti prstů tančíš docela obstojně,“ pochválila Gisela Günthera.

„Jinak by totiž soudruh Stalin nepřežil konec války o dalších osm let, to mi věř,“ opáčil Günther, načež zdvihl ruku vysoko do výšky, aby Gisela mohla udělat otočku.

Bylo kolem jedné v noci, když se Gisela s Felixem vraceli zavěšení do sebe domů. Vzduch byl ledově chladný, na nebi zářily hvězdy. Felix trochu vrávorál a Gisela ho musela lehce podpírat. Možná

měl raději přespat u Günthera na gauči, říkala si. Ale trval na tom, že ji doprovodí.

„Vidíš to?“ zeptal se ztěžka a zastavil. Ukázal na téměř plný měsíc nad černou budovou metra. Měsíční paprsky ozařovaly celé náměstí nadpozemským žlutobílým světlem.

„Krásné, mám z toho husí kůže,“ prohlásila Gisela. Chvilí zůstali stát a nasávali magickou atmosféru.

„Dostala jsem dnes pracovní nabídku,“ pronesla Gisela, když znovu vykročili. „U jednoho zavedeného konfekčního domu... u Engelmana. Prvního dubna bych mohla nastoupit.“

„To je skvělé!“ zvolal Felix, popadl Giselu kolem pasu a zdvihl ji do výšky.

„Dobrá, dobrá, už mě pusť.“ Gisela se snažila vysvobodit z jeho náruče. Felix ji opatrně postavil zpátky na chodník.

„Voníš po sledích a cibuli,“ zaculil se na ni.

„A ty zase po vodce,“ opáčila nabroušeně.

„Co se děje?“ zeptal se, protože zaznamenal její kousavou náladu.

„Nevím, jestli to mám vzít. Jasně, je to stabilní místo a neplatí špatně.“

Felix ji vzal za ruku a chystal se vyptat na podrobnosti, ale v tu chvíli se k nim ze zadu přiblížilo nějaké auto. Slyšeli motor, ale neviděli žádná světla. Teprve když je vůz míjel, rozsvítil a pomalu projížděl kolem nich.

„IFA F9,“ šeptl Felix. „Co ten tady na Západě dělá?“

Na předních sedadlech seděli dva muži v klobouku, víc v chabém světle pouličních lamp nedokázali rozpoznat.

„Vážně divné, v tuhle noční dobu,“ přitakala Gisela. Na ulici nebylo vidět žádné další automobily ani chodce. Okamžitě ji napadlo, že by to mohlo být stejné auto, které večer zahlédla před Güntherovým domem. Vtom řidič sešlápl plyn, pneumatiky zakvílely a vůz zmizel z dohledu. Gisela a Felix nevěřícně kroutili hlavami.

„Chápeš to?“ zeptala se Gisela.

Felix jen pokrčil rameny. „Nechápu.“ Pak ji chytil pod paží a táhl ji dál.

„Podívej se na to takhle, Gilinko,“ pokračoval v jejich konverzaci, „stejně je to jen na přechodnou dobu, dokud nebudu mít v kapse diplom, pak se o tebe postarám.“

Gisela pohlédla Felixovi do tváře, osvětlené kuželem světla z nedaleké lucerny. Na jeho vysoké, klenuté čelo a vlnité světle hnědé vlasy. Tváře měl kulatější než minulé jaro, kdy se poznali. Takhle mu to slušelo víc, protože jeho poněkud větší nos nebyl tolik nápadný. Zatáhla ho za paží a prohlásila: „To říká máma taky. Později bych se mohla ucházet o místo v některé z velkých módních firem.“

„Velkých módních firem? A proč?“ zvolal Felix o něco hlasitěji, než bylo nutné. Gisela na něj úkosem pohlédla. Připisovala jeho prudkou reakci nadměrné konzumaci alkoholu, normálně téměř nepil.

„Abych se posunula dál, Felixi. Začala jsem se sice učit na švadlenu kvůli tomu, abych si trochu vydělala, a přiznávám, že taky proto, abych se dostala k potravinovým lístkům. Tehdy nás vážně sužoval hlad. Ale víš přece, jak strašně ráda šiju, zkusím doma vyrobit modely šatů a halenek, které někde zahlédnu. Je to taková moje vášně... A přesně to bych chtěla v budoucnu dělat!“

„Až začnu pracovat, nebudu mít sice hned bůhvíjaký příjem, ale pro nás dva to rozhodně bude stačit, nemusíš mít obavy. Ty se můžeš klidně starat jen o domácnost, o mě a o děti.“ Felixův hlas zněl nyní zcela jasně, vůbec nepřipomínal opilce. Zdálo se, že to, co říká, myslí naprosto vážně.

„Domácnost, děti... To má přece zatím čas. Jsme ještě mladí, Felixi.“

„Aha, tak je to! Proč se tedy vůbec bereme?“

Pohlédla mu do očí a snažila se rozpoznat, zda svou otázku opravdu myslí vážně. Rozhodně působil naprosto střízlivě. Svatba měla být už za měsíc a doposud jí přišlo, že je to strašně daleko a že čas neubíhá dost rychle. Najednou už si tím nebyla tak jistá. Zůstali stát. Došli do ulice Zwiestädter StraÙe a ocitli se před brankou

domku číslo 8. Uvnitř šedě omítnuté budovy panovala tma, jen v malém okénku ve druhém patře se svítilo. Gisela věděla, že ho matka nechala rozsvícené kvůli ní. Určitě zase nemůže spát a čeká, až zaslechne klapnutí dveří v obýváku.

„Promluvíme si o tom raději někdy jindy,“ řekla Gisela. Když se Felix naklonil, aby ji na rozloučenou políbil, nechala rty pevně sevřené. Všiml si, jak je odtažitá, a zamumlal tiše: „Dobrou noc, sladké sny.“ Pak se otočil a odkráčel.

Gisela s těžkým srdcem stoupala po schodišti a přemýšlela o slovech své matky: „Nikdy se nelučte rozhádaní.“

Právě udělali pravý opak.

* THERESE

Tetu Edith si Therese vybavovala jen mlhavě, její obraz si vytvořila spíše na základě vyprávění a popisu matky než ze skutečných setkání. Viděla ji jen jednou, když byla ještě dítě. O to podivnější bylo, že ji teď mezi všemi těmi lidmi, kteří vystupovali z vlaku z Hamburku, okamžitě poznala. Edith byla dcerou Salomona Liebermana a Theresiny prarčiny Cecilie, sestry Theresina dědečka Richarda Feltina. Therese udivilo, jak moc tahle elegantní štíhlá dáma, která jí na nástupišti kráčela naproti, odpovídala jejím představám. Na sobě měla široké světle béžové bolerko a na krátce zastřížených vlasech na stranu posazený klobouček. Spolu s ní přicházela ještě menší, křehká žena s vyčesaným drdolem, jejíž vzpřímené držení těla připomínalo baletku. Přesně takhle si Therese představovala kultivované Newyorčanky. Oblečení, které měly na sobě, bylo té nejlepší kvality, to poznala dokonce i ona.

„Přijela s kamarádkou, ne s manželem!“ zamumlala Therese a otočila se k nevlastnímu bratru Felixovi, stojícímu vedle ní.

Pokrčil rameny: „Psala, že dorazí s někým. S kým, to neprozradila.“

„Ale já už jsem v penzionu zarezervovala dvoulůžkový pokoj... Snad to půjde vyměnit za dva jednolůžkové,“ zašeptala Therese. Felix hleděl před sebe s neutrálním výrazem ve tváři. Zatímco se k nim teta blížila, pocítila Therese směsici radosti a nervozity. Jak asi tohle setkání s matčinou sestřenicí dopadne?

Když byla Edith zhruba metr od nich, zastavila se a rozpřáhla náruč. I když jí osud nebyl vždy nakloněn, na jejím vzhledu to nebylo poznat. Musí jí být tak kolem padesáti, stejně jako matce, uvažovala Therese. Edith měla čistou a zářivou pleť, na první pohled žádné viditelné vrásky, pravidelný obličej a horní ret zaoblený do srdčitého tvaru, který byl dříve jistě ještě o něco plnější. Zaoblené rty a světle modré oči, typické feltinovské oči, měly obě sestřenice společné.

„Therese! Felixi!“ zvolala Edith.

„Tetičko!“

Edith nejprve objala svou neteř, vroucně a dlouze. Na chvíli poodstoupila a důkladně si ji prohlížela. Hleděla do jejích hnědých očí, do Leových očí, a prstem pohladila jizvu poblíž ucha. Therese měla pocit, že ví, na co teta v tu chvíli myslí. Edith však nic neřekla a obrátila se k Felixovi: „Podívejme se na toho pohledného, statného mladíka! Kde se propána vzaly ty lokny?“ Natáhla ruku, aby se dotkla Felixových vlasů, ale když zahlédla jeho zděšený výraz, na poslední chvíli si to rozmyslela. „Můj kmotřenec, kterého jsem od miminka téměř neviděla,“ prohlásila. „Byl jsi tak krásné dítě. A teď se ženíš!“

Pátravě se rozhlédla a zdálo se, že teprve teď zaznamenala ostatní cestující a nosiče kufrů, kteří proudili kolem nich.

„Tvoje nevěsta s vámi nepřišla? Doufala jsem, že ji dnes poznám.“

Felix, který si na pozdrav sundal klobouk, nervózně mačkal krepmu. „Gisela dnes bohužel musí pracovat, ale brzy se s ní seznámíš, tetičko, slibuji.“